

De Nederlandse jaren van Yayoi Kusama

Het Stedelijk Museum Schiedam presenteert dit najaar een tentoonstelling gewijd aan de Nederlandse jaren van de Japanse kunstenaar Yayoi Kusama. In de periode 1965 tot 1970 verbleef ze vaak in Nederland en maakte er deel uit van de kunstwereld. Cruciale jaren voor Kusama, die inmiddels wereldwijd als een superster en een feministisch icoon wordt gezien. In het Nederland van provo en happenings uit de jaren zestig vindt ze persoonlijke en artistieke vrijheid. Ze maakt haar kunst buiten de geijkte kaders en zoekt de ruimte tussen de disciplines op. Kusama zoekt actief naar nieuwe media en nieuwe vormen van presenteren.

Etienne Boileau

Op de eerste tentoonstelling waaraan Kusama (1929) in Nederland deelneemt toont ze schoenen, tassen, kledingstukken en panelen; stuk voor stuk bedekt met talloze goud of zilver gespotten fallusvormen. Het is dan 1965 en de Haagse galerie Orez presenteert de groepstentoonstelling *Facetten van de hedendaagse erotiek*. De tentoonstelling markeert het begin van de Nederlandse jaren van Kusama en vormt de opening van de tentoonstelling in Schiedam. Kusama komt terecht in een Nederland waar de discussie over seksuele bevrijding net op gang is gekomen en voelt zich als een vis in het water in dat tijdsgewricht. Ruim voor de opening spreek ik Catrien Schreuder, conservator bij het Stedelijk Museum Schiedam en nauw betrokken bij deze tentoonstelling.

Waarom juist nu deze tentoonstelling?

"De tentoonstelling is tot stand gekomen op basis van een langlopend onderzoek vanuit het O-Instituut dat zich specifiek bezighoudt met de internationale ZERO beweging. De onderzoekers kwamen een heleboel activiteiten van Kusama in Nederland op het spoor waar niet zoveel over bekend was. Dat onderzoek bleek een mooie aanleiding voor een tentoonstelling in ons museum waar Kusama in 1967 in de kapel een happening heeft uitgevoerd. Aan die happening nam Jan Schoonhoven ook deel. Daarnaast past haar werk bij de aandacht die in ons museum uitgaat naar kunst uit de jaren zestig."

Wordt het meer een documentaire tentoonstelling over de Nederlandse jaren van Kusama?

"Dat documentaire deel is inderdaad heel belangrijk; we tonen veel foto's

uit die periode met haar aanwezigheid, meestal gemaakt door Nederlandse fotografen. Maar er komen ook werken op de tentoonstelling die ze hier in Nederland gemaakt heeft, zoals zachte sculpturen bekleed met textiel in de vorm van fallussen. Die noemde zij *Aggregations*, samenstellingen. Er komen ook twee grote installaties, waaronder *Narcissus Garden*, een sculptuur dat zij in 1966 op de Biënnale van Venetië heeft getoond. Daarnaast tonen we de *Love Room*, officieel heette dit werk *Polka Dot Room*, een ruimtelijke installatie met etalagepoppen die Kusama destijds beschilderde en met stippen heeft beplakt. De *Love Room* stond indertijd in de achterraimte van de Haagse galerie Orez, waar ook de wanden en het plafond met stippen bedekt waren. Die installatie gaan we helemaal nabouwen in het museum."

Was Kusama actief binnen de provobeweging in Nederland?

"Kusama was niet iemand die zich aansloot bij bewegingen of groepen. Ze volgde haar eigen pad. Maar met haar werk sloot ze in Nederland zeker aan bij een golf van bevrijdingsgevoel op seksueel gebied, en ze waardeerde de vrijheid hier enorm. Provo organiseerde tal van happenings en gebruikte ludieke middelen die uit de kunstwereld kwamen. Haar werk paste in die sfeer."

Kan Kusama tot de Zero beweging gerekend worden?

"Ze verkeerde in kringen van Zero-kunstenaars en heeft aan een aantal belangrijke events van de zerobeweging bijgedragen; als voorbeeld noem ik de Nul-tentoonstellingen in '62 en '65 in Amsterdam. Tijdens de laatste presenteerde ze een boot vol fallussen, *The One thousand boatshow*. Kunstenaar Henk Peeters had beide exposities in het Stedelijk Museum Amsterdam georganiseerd. Peters was een belangrijke organisator voor deze groep; hij bracht kunstenaars bij elkaar die een nieuw geluid lieten horen. Die kunstenaars wilden afstand nemen van het hele romantische schilderen uit de jaren vijftig, ze zetten zich af tegen Cobra en het gesmijt met verf. Ze omarmden moderne materialen (zoals plastics) en wilden vooral expressievrije kunst maken. Dus eigenlijk werkten kunstenaars toen in een heel ander tijdsgewricht."

Yayoi Kusama. De Nederlandse jaren 1965-1970, Stedelijk Museum Schiedam, 23 september 2023 t/m 25 februari 2024 www.stedelijkmuseumschiedam.nl

Yayoi Kusama, *Polka Dot Love Room* in Galerie Orez, Den Haag, 1967, foto Harrie Verstappen

